

ادب و آوازه

ترانه‌های موعود

بر اساس رباعیات خیّام

حسین علمیراوه

علیزاده، حسین، ۱۳۴۱ -

آدینه و آه: ترانه‌های موعود بر اساس رباعیات خیام/حسین علیزاده.

قیم: صحیفه خرد، ۱۳۸۸.

۸۵ ص. ۰۰۰ لاریال ISBN ۹۷۸-۹۶۴-۸۶۳۵-۹۶-۶

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

۱. شعر فارسی - قرن ۱۴، ۲. رباعی، ۳. دوبیتی‌ها، ۴. محمّد بن

حسن (همچ)، نام دوازدهم، ۲۵۵ قه - شعر. الف. عنوان: ب:

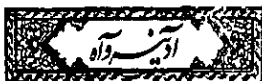
ترانه‌های موعود بر اساس رباعیات خیام.

۶۲/۱

PIR ۸۱۵۱/۹۶۸۳۲۶

صحیفه خرد

ترانه‌های موعود

بر اساس رباعیات خیام

حسین علیزاده

ناشر: صحیفه خرد • صفحه آرا: محسن شریفی

لیتوگرافی: تیزهوش • چاپ: زیتون • صحافی: حکیم

نوبت چاپ: اول/۱۳۸۸ • شمارگان: ۱۳۰۰

قیمت: ۲۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۶۳۵-۹۶-۶

تلفن ناشر: ۷۸۳۲۱۹۸-۰۲۵۱

فهرست مطالب

۹. پیغام ظهور.....	۲۵	به جای مقدمه.....	۱۳
۱۰. خورشید ظهور.....	۲۵	۱. بهین کلام.....	۲۱
۱۱. کابین عروس.....	۲۶	۲. ایام فراق.....	۲۱
۱۲. این نه منم.....	۲۶	۳. مشکل ما.....	۲۲
۱۳. آدینه.....	۲۷	۴. بر سر آتش.....	۲۲
۱۴. دیدار تو.....	۲۷	۵. مه عالمتاب.....	۲۳
۱۵. دامن عدل.....	۲۸	۶. دریاب!.....	۲۳
۱۶. فراترین.....	۲۸	۷. راه درمان.....	۲۴
۱۷. یک نفس.....	۲۹	۸. ستم سوز.....	۲۴

۳۷ ۳۳. ماهی عمر	۲۹ ۱۸. غم هجران
۳۷ ۳۴. یار الهی	۳۰ ۱۹. ای وای!
۳۸ ۳۵. جان جان	۳۰ ۲۰. به یاد دوست
۳۸ ۳۶. تیغ دوران	۳۱ ۲۱. عیسی نفس
۳۹ ۳۷. کشتی نوح	۳۱ ۲۲. عید خوبان
۳۹ ۳۸. در سینه خاک	۳۲ ۲۳. نقش نگین
۴۰ ۳۹. جای طرب	۳۲ ۲۴. بهتر از خورشید
۴۰ ۴۰. طلوع موعود	۳۳ ۲۵. ما منتظریم
۴۱ ۴۱. غبار قدم	۳۳ ۲۶. او را بشناس
۴۱ ۴۲. سعی ساقی	۳۴ ۲۷. دولت عالم
۴۲ ۴۳. پیمانه	۳۴ ۲۸. غم یار
۴۲ ۴۴. بازگشت	۳۵ ۲۹. گل نرگس
۴۳ ۴۵. حیف است	۳۵ ۳۰. خیزش او
۴۳ ۴۶. نکته	۳۶ ۳۱. مهر مهدی
۴۴ ۴۷. شهنشوار	۳۶ ۳۲. دشت جمکران

۴۴ ۴۸. در بطن زمین	۵۲ ۶۳. عاقبت
۴۵ ۴۹. مراد دل	۵۲ ۶۴. دیر نشد؟
۴۵ ۵۰. وهم و حقیقت	۵۳ ۶۵. گوهر نرگسی
۴۶ ۵۱. مدعیان	۵۳ ۶۶. هر صبح
۴۶ ۵۲. یک جرعه او	۵۴ ۶۷. عید ظهور
۴۷ ۵۳. خریدار عدالت	۵۴ ۶۸. نومید مباش
۴۷ ۵۴. در حصار خاک	۵۵ ۶۹. روزی خوش
۴۸ ۵۵. کوی ولایت	۵۵ ۷۰. راز دریا
۴۸ ۵۶. افسوس	۵۶ ۷۱. ترک خود
۴۹ ۵۷. دو حرف	۵۶ ۷۲. رخ یار
۴۹ ۵۸. فراتر از بهشت	۵۷ ۷۳. موعود و میعاد
۵۰ ۵۹. شب می گذرد	۵۷ ۷۴. جام جم
۵۰ ۶۰. کوی مهدی	۵۸ ۷۵. اشک فراق
۵۱ ۶۱. همزه قائم	۵۸ ۷۶. در بند هجر
۵۱ ۶۲. بر اوج فلک	۵۹ ۷۷. وقت است

۶۷ ۹۳. گنج مهدوی	۵۹ ۷۸. خواب و بیدار
۶۷ ۹۴. عشقی دارم	۶۰ ۷۹. زور و ظلمت
۶۸ ۹۵. خرمن گل	۶۰ ۸۰. مژده!
۶۸ ۹۶. از عالم پاک	۶۱ ۸۱. هستی و نیستی
۶۹ ۹۷. تا چند؟	۶۱ ۸۲. آه سحری
۶۹ ۹۸. یاد مهدی	۶۲ ۸۳. مهتر خوبان
۷۰ ۹۹. غنیمت	۶۲ ۸۴. باز آ
۷۰ ۱۰۰. از کف موعود	۶۳ ۸۵. در خواب
۷۱ ۱۰۱. همراه او	۶۳ ۸۶. با منتظران
۷۱ ۱۰۲. من مهدوی ام	۶۴ ۸۷. کج دار و مریز
۷۲ ۱۰۳. ناگاه	۶۴ ۸۸. کو دیده؟
۷۲ ۱۰۴. دلبسته او	۶۵ ۸۹. آب زندگانی
۷۳ ۱۰۵. بی رخ موعود	۶۵ ۹۰. بوسه بر جبین
۷۳ ۱۰۶. تا دولت یار	۶۶ ۹۱. مقصود تویی
۷۴ ۱۰۷. یک جام دگر	۶۶ ۹۲. تنگدلی

۱۰۸. یاور بیدلان	۷۴	۱۲۳. آینه صبح	۸۲
۱۰۹. شراب وصل	۷۵	۱۲۴. بهترین ساغر	۸۲
۱۱۰. مهدی بشناس	۷۵	۱۲۵. حال ما	۸۳
۱۱۱. آنک مهدی!	۷۶	۱۲۶. او داند	۸۳
۱۱۲. در خلوت عاشقان	۷۶	۱۲۷. عاقبت کار	۸۴
۱۱۳. خاک در او	۷۷	۱۲۸. شکر لب	۸۴
۱۱۴. سر زلف او	۷۷	پی نوشت ها:	۸۵
۱۱۵. همراهی عیسی (ع)	۷۸		
۱۱۶. غم زمانه	۷۸		
۱۱۷. امید داد	۷۹		
۱۱۸. طوفان غم	۷۹		
۱۱۹. مرتبه مقربان	۸۰		
۱۲۰. شوق ظهور	۸۰		
۱۲۱. افسوس	۸۱		
۱۲۲. هر جمعه	۸۱		

به جای مقدمه (دربارهٔ این اثر)

● خدای را سپاس که همچون بسیاری از ادب‌دوستان، انسی دیرین با شعر و ترانه بویژه ترانه‌های شیرین و عالمگیر منسوب به حکیم خیام نیشابوری داشته‌ام که سلطان بی‌رقیب عرصه رباعی‌سرایی بوده و هست. از اینرو با اینکه خود اشعار و رباعیاتی ناچیز دارم، در صدد افتادم که به شیوهٔ شیوا و زبان گویا و دلنشین او با موعود محبوب جهان گفتگو کنم و این بود که ناگهان انگار موهبتی روی آورد و توفیقی رفیق شد که توانستم در مدتی نزدیک به یک ماه، حدود ۲۸۰ رباعی مهدوی بنویسم! و این اتفاق درست ما بین عاشورا و اربعین که

دو سه روز آن را هم میهمان امام هشتم (ع) بودم، افتاد. و درست امروز، جمعه (سالروز شهادت امام عسکری) آغاز امامت امام زمان (عج)، ویرایش و گزینش نهایی آن صورت گرفت. بعد ۱۷ رباعی برگزیده و بهاری آن نیز در ویژه نامه نوروز ۸۸ ضمیمه روزنامه اطلاعات چاپ شد.

● در این ضمن همکاران ادیب و بافضیلتم بویژه آقایان عبدالحسین طالعی، محمدرضا جباران و رضا بابایی متن را دیدند و به خواهش من، پیشنهاد حک و اصلاحاتی داده و یا به بهگزینی پرداختند. با تشویق ایشان دلگرم شدم که کار نهایی کرده و با دوست عزیز ناشرم جناب آقای حمید فرخیا در میان گذارم که با خوشرویی پذیرفت به احسن وجه و تقریر بدون توجه به سود و زیان آن را به چاپ بسپارد.

جالب آنکه یک دوست فرزانه دیگرم جناب آقای علی

تاجدینی هم بانی خیر و مشوق و حامی نشر آن شد که همین جا سپاس و تقدیر خود را تقدیم همگی این بزرگواران می‌کنم.

● از میان آن تعداد رباعی که بر اساس کل رباعیات خیام در «طربخانه» رشیدی، تصحیح مرحوم استاد همایی، به ذهنم زد و بر قلم جاری شد، نمونه‌های بهتر را برگزیدم که اینک در برابر شماست و امید که پسند افتد.

● نوع کاری که کرده‌ام یعنی تبدیل ترانه‌های منسوب به خیام به ترانه‌های موعود، و نوسازی رباعیات بعضاً خمري، دهري، جبری، اپیکوری و اباحی‌گرای منسوب به آن حکیم سترگ، به رباعیات مهدوی و موعودگرا، مسبوق به سابقه است و عالم ربّانی مرحوم مولی محسن فیض کاشانی نیز، پیشتر در کتابی به نام «شوق مهدی» با تعدادی از غزلیات حافظ بزرگ چنین کرده است.

شوق مهدی، توسط محقق مرحوم جناب شیخ علی دوانی تصحیح، و بارها چاپ شد و مورد استقبال اهل دل و نظر قرار گرفت، با این تفاوت که بسیاری از سروده‌های حافظ مثل «ای پادشه خوبان داد از غم تنهایی» یا «چشم نرگس به شقایق نگران خواهد شد» کاملاً مناسب تغزل برای حضرت مهدی (عج) است، ولی بیشتر رباعیات خیام، درست برعکس و نه چنین بود که این معلوم است و در متن خواهید دید. مثلاً خیام گاه معاد را هم زیر سؤال می‌برد: «باز آمدنت نیست چور رفتی رفتی» چه رسد به عقیده رجعت در دوران ظهور، که بنده آن را بر مرکب زیبای رباعی او سوار کرده‌ام! (شماره ۱۰ و ۴۴).

● از دیرباز شاعرانی دیگر به همان سبک، به رباعیات خیام جواب داده و بر برخی از اندیشه‌های او، ردیه نوشته و نقیضه‌سرایی کرده‌اند. حتی بزرگی همچون خواجه نصیر

طوسی به رباعی مشهور خیامی «می خوردن من حق ز ازل
می دانست / گر می نخورم علم خدا جهل بود» جواب رباعی وار
داده است که: علم ازلی علت عصیان کردن / نزد عقلا ز غایت
جهل بودا

مرحوم صدیقی نخجوانی نیز در کتابی به نام «خیام
پنداری» که در سال ۱۳۲۰ در تبریز به چاپ دوم رسیده است،
خیام دانشمند را از خیام رباعی سرا، تفکیک کرده، طبعاً اولی را
ستوده ولی دومی را بسیار تقبیح کرده و نزدیک به ۵۰ رباعی
در رد او و به همان سبک سروده است که خواندنی است.

● برخی دیگر از شاعران هم با رباعیات خیام شوخی کرده و
راه طنز را در پیش گرفته اند مانند مرحوم مهدی سهیلی که
کتابچه‌ای به نام «خیام و سهیلی» دارد که دهها رباعی طنزآمیز
همراه با کاریکاتور و نقاشی رنگی در کنار اصل همان رباعی‌ها را

سالیانی پیش از انقلاب توسط انتشارات امیرکبیر به چاپ
رسانده که اکنون نایاب است و قیمت بازار سیاهی دارد و نمونه
آن این است:

کس همچو من از وصل تو محروم نشد
یک بوسه هم از لب تو مقسوم نشد
آن شب که تو را به خانه تنها دیدم

رفتم که ببوسمت ولی روم نشد

● یا استاد بهاءالدین خرمشاهی که با لقب «بخ بخ میرزا»
(که از سوی مرحوم گل آقا (کیومرث صابری) به او اعطا شده
بود) به همین روش در چندین شماره ماهنامه گل آقا تحت
عنوان «سر به سر با خیام» به شوخی با خیام پرداخت و سپس
آن رباعیات را در پایان مجموعه مقالات خود «رستگاری
نزدیک» و بعد هم در پایان دیوان شعرش «آه و آینه» ب-

مقدمه‌ای از مرحوم عمران صلاحی چاپ کرد.

● بنابراین گمان می‌کنم که رباعیات زیبای منسوب به حکیم خیام نیشابوری، یکی از سرمایه‌های ملی ایرانیان و ملک مشاع همه پارسی‌زبانان جهان است و هر کس می‌تواند از آن گنج‌شایگان به فراخور نیاز بهره‌ای بردارد و بنده نیز برخی از آنها را با کمی جرح و تعدیل، برای باوری الهی و موعودی جهانی و آسمانی، هزینه کرده‌ام.

● این بنده در کتاب حاضر گاه سه مصرع از یک رباعی را که مناسب دیده‌ام باقی گذاشته و فقط یک مصرع و گاه فقط چند کلمه را تغییر داده‌ام، گاه نیز کل رباعی و حتی قافیه و ردیف آن را هم جابجا کرده و رباعی‌ام دیگر تنها برای خیام‌شناسان یادآور آن رباعی اصلی است که موجب الهام و یا اقتباس و استقبال بنده بوده ورنه «گر تو بینی شناسی اش باز»، مانند

رباعی با عنوان «دیر نشد؟» و «نومید مباش» (شماره ۶۴ و ۶۸).
یعنی تغییراتی که داده‌ام اغلب بین ۲۵٪ تا ۸۰٪ در نوسان
است و البته بیشتر نزدیک به ۵۰ - ۴۰٪ است و این یعنی
همکاری دو جانبه و همزیستی مسالمت‌آمیز این فقیر با جناب
حکیم خیام در عرض ارادت به ساحت قدس مهدوی، به عنوان
ران ملخی تقدیم به آستان سلیمان زمان. تا چه قبول افتد و
که در نظر آید!

حسین علیزاده

جمعه ۱۷ اسفند ۸۷

آغاز امامت حضرت حجت (عج)

(و آخرین اصلاحات ۸۸/۴/۱۲)

